

FÖRSTAINSTANSRÄTTENS DOM
(första avdelningen i utökad sammansättning)
den 28 februari 2002 *

I mål T-308/94,

Cascades SA, Bagnolet (Frankrike), företrätt av advokaten J.-Y. Art, med delgivningsadress i Luxemburg,

sökande,

mot

Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd av R. Lyal och É. Gippini Fournier, båda i egenskap av ombud, med delgivningsadress i Luxemburg,

svarande,

angående en talan om ogiltigförklaring av kommissionens beslut 94/601/EG av den 13 juli 1994 om ett förfarande för tillämpning av artikel 85 i EG-fördraget (IV/C/33.833 — kartong)(EGT L 243, s. 1),

* Rättegångsspråk: franska.

meddelar

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN
(första avdelningen i utökad sammansättning)

sammansatt av ordföranden B. Vesterdorf samt domarna K. Lenaerts, J. Pirrung, M. Vilaras och N.J. Forwood,

justitiesekreterare: byrådirektören D. Christensen,

med hänsyn till förstainstansrättens dom av den 14 maj 1998,

med hänsyn till domstolens dom av den 16 november 2000,

med hänsyn till det skriftliga förfarandet och efter förhandlingen av den 2 oktober 2001,

följande

Dom

Bakgrund till tvisten

- ¹ Föreliggande mål gäller kommissionens beslut 94/601/EG av den 13 juli 1994 om ett förfarande för tillämpning av artikel 85 i EG-fördraget (IV/C/33.833 —

kartong)(EGT L 243, s. 1), ändrat före offentliggörandet genom kommissionens beslut av den 26 juli 1994 (C(94) 2135 slutlig)(nedan kallat beslutet). Genom beslutet bötfälldes 19 tillverkare och leverantörer av kartong inom gemenskapen för att ha överträtt artikel 85.1 i EG-fördraget (nu artikel 81.1 EG).

- 2 Beslutet har följande lydelse:

”Artikel 1

Buchmann GmbH, Cascades SA, Enso-Gutzeit Oy, Europa Carton AG, Finnboard — the Finnish Board Mills Association, Fiskeby Board AB, Gruber & Weber GmbH & Co KG, Kartonfabriek De Eendracht NV (som är verksamt under namnet BPB de Eendracht NV), NV Koninklijke KNP BT NV (tidigare Koninklijke Nederlandse Papierfabrieken NV), Laakmann Karton GmbH & Co KG, Mo och Domsjö AB (MoDo), Mayr-Melnhof Gesellschaft mbH, Papeteries de Lancey SA, Rena Kartonfabrik AS, Sarrió SpA, SCA Holding Ltd (tidigare Reed Paper & Board (UK) Ltd), Stora Kopparbergs Bergslags AB, Enso Española SA (tidigare Tampella Española SA) och Moritz J. Weig GmbH & Co KG har överträtt artikel 85.1 i fördraget genom att delta,

- vad beträffar Buchmann och Rena från omkring mars 1988 till i vart fall slutet av år 1990,

- vad beträffar Enso Española i vart fall från mars 1988 till i vart fall slutet av april 1991,

— vad beträffar Gruber & Weber från i vart fall år 1988 till slutet av år 1990,

— vad beträffar övriga fall från halvårsskiftet 1986 till i vart fall april år 1991,

i ett avtal och ett samordnat förfarande som inleddes vid halvårsskiftet 1986 och som innebar att kartongleverantörer inom Europeiska gemenskapen

— samlades regelbundet till hemliga och institutionaliserade möten i syfte att diskutera och enas om en gemensam konkurrensbegränsande branschplan,

— enades om regelbundna prishöjningar för varje produktkvalitet i de olika nationella valutorna,

— planlade och genomförde samtidiga och enhetliga prishöjningar inom hela Europeiska gemenskapen,

— enades om att bibehålla de största tillverkarnas marknadsandelar på konstanta nivåer, men med möjlighet till vissa ändringar,

- allt oftare från och med början av år 1990 vidtog samordnade åtgärder för att kontrollera tillförseln till den gemensamma marknaden i syfte att säkerställa genomförandet av de nämnda samordnade prishöjningarna,

- utbytte information om leveranser, priser, driftstopp, orderstock och kapacitetsutnyttjandegrad för att främja ovannämnda åtgärder.

...

Artikel 3

Nedanstående företag åläggs följande böter för de överträdelser som har konstaterats i artikel 1:

...

- ii) Cascades SA, böter på 16 200 000 ecu,

...”

- 3 Enligt beslutet begicks överträdelsen inom ramen för ett organ kallat "Product Group Paperboard" (nedan kallat PG Paperboard), som var sammansatt av ett flertal grupper eller kommittéer.
- 4 I mitten av år 1986 tillfördes "Presidents Working Group" (nedan kallad PWG) till detta organ, i vilken företrädare på hög nivå från de största kartongleverantörerna i gemenskapen (omkring åtta företag) ingick.
- 5 PWG:s verksamhet bestod bland annat i diskussioner om och samordning av marknader, marknadsandelar, priser och kapacitet. I synnerhet fattades allmänna beslut om tidsplanen för och nivån på de prishöjningar som tillverkarna skulle genomföra.
- 6 PWG rapporterade till "President Conference" (nedan kallad PC), i vilken nästan samtliga verkställande direktörer för de berörda företagen (mer eller mindre regelbundet) deltog. PC sammanträdde två gånger per år under den aktuella perioden.
- 7 Vid slutet av år 1987 bildades "Joint Marketing Committee" (nedan kallad JMC). Dess huvudsakliga uppgift var dels att besluta om och, i förekommande fall, hur prishöjningar skulle kunna genomföras, dels att ange hur de prisinitiativ som tagits av PWG skulle kunna genomföras i varje land och i förhållande till de viktigaste kunderna för att åstadkomma ett system med likvärdiga priser inom Europa.
- 8 Slutligen diskuterade den ekonomiska kommittén (nedan kallad COE) bland annat prisvariationerna på de nationella marknaderna och orderstocken samt rapporterade sina slutsatser till JMC eller, fram till slutet av år 1987, till

Marketing Committee som var JMC:s föregångare. COE bestod av försäljningsdirektörer från flertalet av de berörda företagen och sammanträdde vid flera tillfällen varje år.

- 9 Det framgår vidare av beslutet att kommissionen ansåg att PG Paperboards verksamhet främjades av ett informationsutbyte som möjliggjordes genom förvaltningsbolaget Fides med säte i Zürich (Schweiz). Enligt beslutet lämnade flertalet av medlemmarna av PG Paperboard regelbundna rapporter till Fides om order, produktion, försäljning och kapacitetsutnyttjande. Dessa rapporter bearbetades inom ramen för Fides-systemet, och de sammanställda uppgifterna översändes till deltagarna.

- 10 Sökanden, Cascades SA (nedan kallat Cascades), bildades i september 1985. Aktiekapitalet innehas till övervägande del av Cascades Paperboard International Inc, ett bolag bildat enligt kanadensisk rätt.

- 11 Den kanadensiska koncernen inträdde på den europeiska kartongmarknaden i maj 1985 genom att överta bolaget Cartonnerie Maurice Franck (senare kallat Cascades La Rochette SA). I maj 1986 förvärvade Cascades kartongfabriken i Blendecques (senare kallat Cascades Blendecques SA).

- 12 Det belgiska bolaget Van Duffel NV (nedan kallat Duffel) och det svenska bolaget Djupafors AB (nedan kallat Djupafors), vilka förvärvades av sökanden den 1 mars respektive den 1 april 1989, deltog enligt beslutet i den överenskommelse som avses i artikel 1 i beslutet före förvärvet (tabell 8 som bifogas beslutet). Från och med år 1989 fick de två företagen enligt beslutet nytt firmanamn och bedrev sin verksamhet som självständiga dotterbolag inom Cascadeskoncernen (punkt 147 i skälen). Kommissionen ansåg emellertid att det fanns anledning att rikta beslutet till Cascadeskoncernen, företrädd av sökanden, vad gäller de båda företagens deltagande i överenskommelsen såväl under perioden före som efter det att företagen förvärvades av Cascades.

- 13 Slutligen deltog sökanden enligt beslutet i möten med PWG, JMC och COE från halvårsskiftet 1986 till april 1991. Sökanden har av kommissionen ansetts som en av överenskommelsens "huvudmän" som borde bära ett särskilt ansvar.
- 14 Sökanden väckte föreliggande talan genom ansökan som inkom till förstainstansrättens kansli den 6 oktober 1994.
- 15 Sökanden ansökte även i särskild handling, som inkom till förstainstansrättens kansli den 4 november 1994, om uppskov med verkställigheten av artiklarna 3 och 4 i beslutet. Genom beslut av den 17 februari 1995 i mål T-308/94 R, Cascades mot kommissionen (REG 1995, s. II-265) fastställde förstainstansrättens ordförande att sökanden på vissa villkor fick uppskov med skyldigheten att ställa en bankgaranti till förmån för kommissionen för att undvika en omedelbar indrivning av de böter som ålagts i artikel 3 i beslutet. Sökanden förelades vidare att inom en bestämd frist tillhandahålla kommissionen vissa särskilda uppgifter.
- 16 Genom dom av den 14 maj 1998 i mål T-308/94, Cascades mot kommissionen (REG 1998, s. II-925, nedan kallad förstainstansrättens dom) ogillade förstainstansrätten den talan genom vilken i första hand yrkats ogiltigförklaring av beslutet i den del som det avser sökanden och i andra hand att de ålagda böterna skulle nedsättas. Förstainstansrätten fann bland annat att talan inte kunde bifallas på den grund att Cascades inte kunde hållas ansvarigt för Duffels och Djupafors beteende före förvärvet av dessa bolag.
- 17 Genom ansökan som inkom till domstolens kansli den 23 juli 1998 överklagade sökanden med stöd av artikel 49 i EG-stadgan för domstolen förstainstansrättens dom.

- 18 Till stöd för sitt överklagande åberopade sökanden tre grunder.
- 19 För det första ansåg sökanden att motiveringen i den överklagade domen var motstridig, eftersom förstainstansrätten inte drog konsekvenserna av att den själv konstaterat att motiveringen av kommissionens beslut var otillräcklig såvitt avsåg fastställelsen av den allmänna bötesnivån.
- 20 För det andra hävdade sökanden att förstainstansrätten tolkade begreppet "överträdelsens inverkan på marknaden" felaktigt och att förstainstansrätten under alla omständigheter åsidosatte proportionalitetsprincipen genom att inte nedsätta de böter som påförts av kommissionen, trots att förstainstansrätten konstaterade att kommissionen inte hade bevisat samtliga de resultat av överträdelsen som den hade lagt till grund för fastställelsen av den allmänna bötesnivån.
- 21 För det tredje gjorde sökanden gällande att förstainstansrätten åsidosatte icke-diskrimineringsprincipen när den godtog de kriterier som kommissionen hade utgått från såvitt avsåg ansvaret för hur de företag som förvärvats under den tid som överträdelsen pågick hade agerat.
- 22 I sin dom av den 16 november 2000 i mål C-279/98 P, Cascades mot kommissionen (REG 2000, s. I-9693; nedan kallad domstolens dom) fann domstolen att talan inte kunde vinna bifall på den första eller den andra grunden.

23 Domstolen biföll emellertid talan på den tredje grunden. Domstolen uttalade i detta hänseende följande:

”74 Domstolen påpekar att förstainstansrätten, i punkt 148 i den överklagade domen, fastställde att för det fall ’ett bolag före överlåtelsen har deltagit självständigt i en överträdelse, avgörs således frågan om vem som skall stå som mottagare av beslutet, det vill säga det överlåtna bolaget eller det nya moderbolaget, endast av kriterierna i punkt 143 i övervägandena i beslutet’.

75 Av punkt 143 i beslutet framgår att såvitt avsåg ’agerande av dotterbolag som antagits utgöra självständiga enheter [ansåg] kommissionen... i princip att beslutet [skulle] riktas till de enheter som [nämndes] i listan över medlemmar i PG Paperboard utom då:

1) flera företag inom samma koncern [hade] deltagit i överträdelsen,

eller

2) det [förelåg] uttryckliga bevis för att moderbolaget hade varit involverat i dotterbolagets deltagande i överenskommelsen,

då beslutet [hade] riktats till en koncern (företräd av moderbolaget).’

76 I förevarande fall konstaterade förstainstansrätten i punkt 157 i den överklagade domen att Djupafors och Duffel 'vid tidpunkten för förvärvet deltog i en överträdelse i vilken även klaganden var delaktig genom bolagen Cascades La Rochette och Cascades Blendecques'. Förstainstansrätten drog härav följande slutsats i punkt 158 i den överklagade domen:

'Under dessa omständigheter har kommissionen kunnat ålägga sökanden ansvaret för Djupafors och Duffels agerande för perioden före och efter sökandens förvärv av dessa bolag. Det ankom på sökanden i egenskap av moderbolag att med avseende på [dess] dotterbolag vidta de åtgärder som var nödvändiga för att förhindra att de överträdelser som den kände till fortsatte.'

77 Det var riktigt att klaganden hölls ansvarig för de två aktuella dotterbolagens beteende efter förvärvet av dem, men det hade inte styrkts att det fanns grund för att ålägga klaganden ansvar för deras rättsstridiga beteende före förvärvet.

78 Det ankommer i princip på den fysiska eller juridiska person som ledde det berörda företaget när överträdelsen begicks att ansvara för denna, även om driften av företaget har överlåtits på en annan person när beslutet om fastställelse av överträdelsen antas.

79 I förevarande fall framgår det av den överklagade domen att Djupafors och Duffel deltog i överträdelsen från mitten av år 1986 och fram till dess att de förvärvades av klaganden i mars 1989 (se punkt 18 i den överklagade domen). Dessa företag blev dessutom inte bara uppköpta av klaganden utan

de fortsatte att driva sina verksamheter i egenskap av dotterbolag till klaganden. De skall följaktligen själva svara för sina överträdelser före klagandens förvärv av dem och klaganden kan inte hållas ansvarig för dem.

- 80 Domstolen konstaterar följaktligen att förstainstansrätten gjorde sig skyldig till en felaktig rättstillämpning när den ansåg att klaganden var ansvarig för de överträdelser som begåtts av bolagen Duffel och Djupafors före klagandens förvärv av dem. Den överklagade domen skall därmed upphävas på den grunden.”
- 24 I punkt 82 i domen uttalade domstolen att ”[d]et saknas uppgifter i målet om hur stor andel av bötesbeloppet som motsvarade Duffels och Djupafors deltagande, i eget namn, i överträdelsen från mitten av år 1986 och fram till dess att de förvärvades av klaganden i mars 1989. Målet skall därför återförvisas till förstainstansrätten för bedömning av vilket bötesbelopp som skall åläggas mot bakgrund av ovanstående överväganden. Beslutet om rättegångskostnader skall anstå”.
- 25 Domstolen upphävde följaktligen delvis förstainstansrättens dom ”i den mån Cascades SA åläggs ansvar för de överträdelser som begåtts av Van Duffel NV och Djupafors AB under tiden från mitten av år 1986 till och med februari månad 1989” (punkt 1 i domslutet), ogillade överklagandet i övrigt, återförvisade målet till förstainstansrätten och förordnade att beslut om rättegångskostnader skulle meddelas senare.
- 26 Målet har tilldelats förstainstansrättens första avdelning i utökad sammansättning.

- 27 Sökanden och svaranden har i enlighet med artikel 119 i rättegångsreglerna inkommit med skriftliga inlagor.
- 28 Förstainstansrätten (första avdelningen i utökad sammansättning) beslutade på grundval av referentens rapport att inleda det muntliga förfarandet och vidtog åtgärder för processledning genom att anmoda kommissionen att skriftligen besvara en fråga. Kommissionen besvarade denna fråga inom den utsatta fristen.
- 29 Parterna har utvecklat sin talan och besvarat de frågor som ställdes av förstainstansrätten vid förhandlingen den 2 oktober 2001.

Parternas yrkanden i målet efter återförvisning

- 30 Sökanden har yrkat att förstainstansrätten skall

— nedsätta de böter som har ålagts den genom artikel 3 i beslutet,

— förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna.

31 Kommissionen har yrkat att förstainstansrätten skall

— fastställa böterna till en lämplig nivå med beaktande av sökandens ansvar för den konstaterade överträdelsen,

— förplikta sökanden att ersätta rättegångskostnaderna.

Rättslig bedömning

Parternas argument

32 Sökanden har utläst två följdverkningar av domstolens dom, enligt vilken Cascades inte skall bära ansvaret för Duffels och Djupafors beteende före dess förvärv av dessa bolag. Dessa följdverkningar rör den omsättning som skall beaktas för att fastställa de böter som har ålagts Cascades samt den procentsats som skall tillämpas för dessa böter.

33 För det första anser sökanden att den omsättning som beaktats för att fastställa bötesbeloppet måste sättas ned. Enligt den metod för att fastställa bötesbeloppet som kommissionen använde sig av beräknades nämligen de böter som har ålagts Cascades på grundval av en omsättning som motsvarar hela Cascadeskoncernens försäljning av kartong i gemenskapen år 1990, således inklusive Duffels och Djupafors försäljning av kartong.

- 34 Sökanden har anfört att den omsättning som kommissionen använde sig av uppgår till 180 miljoner ecu, det vill säga 1 244 miljoner franska franc (FRF) enligt den växelkurs som kommissionen tillämpade. Detta belopp motsvarar summan av den omsättning som Cascades Blendecques-La Rochette (nedan kallat Blendecques-La Rochette)(877 miljoner), Djupafors (186 miljoner) och Duffel (180 miljoner) hade genom sin försäljning av kartong i gemenskapen år 1990.
- 35 Sökanden har vidare bestritt den varaktighet av överträdelsen som kommissionen tillämpade vid beräkningen av det bötesbelopp som den har ålagts, det vill säga 60 månader (från juni 1986 till maj 1991). Eftersom domstolen har funnit att Cascades inte kunde hållas ansvarigt för de överträdelser som bolagen Duffel och Djupafors begått före förvärvet av dem, borde sökanden nämligen medges en nedsättning som beräknas proportionellt i förhållande till längden av den period som kommissionen använde sig av för dess deltagande i överträdelsen när denna period är kortare än 60 månader. I förevarande fall förvärvades Duffel och Djupafors den 1 mars respektive den 1 april 1989.
- 36 Enligt den beräkningsmetod som kommissionen använde sig av följer den omsättning som skall beaktas vid fastställandet av de böter som ålagts Cascades således av följande beräkning:

$877 \text{ miljoner} \times 1/6,91 \times 33/60$ (avseende de överträdelser som Blendecques-La Rochette lastats för avseende perioden mellan juni 1986 och februari 1989), sammanlagt således 69,8 miljoner ecu

+

$(877 \text{ miljoner} + 180 \text{ miljoner}) \times 1/6,91 \times 1/60$ (avseende de överträdelser som Blendecques-La Rochette och Duffel lastats för avseende mars 1989), sammanlagt således 2,55 miljoner ecu

+

1 244 miljoner \times 1/6,91 \times 26/60 (avseende de överträdelser som Blendecques-La Rochette, Duffel och Djupafors lastats för avseende perioden mellan april 1989 och maj 1991), sammanlagt således 78 miljoner ecu,

sammanlagt således 150 miljoner ecu.

- 37 För det andra har sökanden erinrat om att kommissionen i förhållande till den tillämpade en procentsats om 9 procent av den relevanta omsättningen, och inte procentsatsen om 7,5 procent, på grund av att Cascades ansågs vara en av "huvudmännen" för överenskommelsen.
- 38 Sökanden har hela tiden förnekat att den agerat i egenskap av "huvudman" för överenskommelsen. Dess deltagande i PWG:s möten var från år 1986 ett krav från de andra medlemmarna i detta organ, ett krav som ställdes för att dessa bättre skulle kunna bevaka sökandens agerande på marknaden. Sökanden har dock påpekat att förstainstansrätten fann att den inte ingett tillräcklig bevisning för att styrka detta påstående.
- 39 Den omständigheten att Cascades inte skall bära ansvaret för Duffels och Djupafors beteenden mellan åren 1986 och 1989 utgör ytterligare ett bevisfaktum till stöd för samtliga de bevisfakta som Cascades tidigare åberopat för att visa att bolaget inte deltog i PWG:s möten av fri vilja.
- 40 Enligt beslutet (punkt 170 i skälen) deltog de största europeiska kartongtillverkarna i PWG. Eftersom Cascades inte skall bära ansvaret för Duffels och Djupafors beteenden före år 1989, skall dessa bolags försäljning inte beaktas när det gäller att fastställa Cascades relativa betydelse på den europeiska marknaden

år 1986. Cascades försäljning av kartongkvalitet GC (kartong med vitt ytskikt som normalt används till livsmedelsförpackningar) och av kartongkvalitet GD (kartong med grått ytskikt som normalt används för att förpacka andra varor än livsmedel) i Europa under sistnämnda år uppgick inte till mer än fyra respektive sex procent av den totala försäljningsvolymen, medan marknadsandelarna för övriga medlemmar av PWG (förutom KNP) uppgick till mellan 15 och 30 procent för var och en av de båda kartongkvaliteterna.

- 41 Sökanden anser därför att den inte var en av de största kartongtillverkarna när PWG skapades och att dess närvaro vid PWG:s möten således inte kan förklaras med bolagets storlek. Såsom den anförde i det ursprungliga målet vid första instansrätten berodde dess närvaro vid PWG:s möten på "huvudmännens" önskan om att kunna utöva en omedelbar uppsyn över Cascades. Följaktligen är det uppenbart felaktigt att beteckna Cascades som en av "huvudmännen".

- 42 Av det ovanstående har sökanden dragit slutsatsen att bötesbeloppet bör beräknas med tillämpning av en grundläggande procentsats om 7,5 procent av en omsättning om 150 miljoner ecu. De böter som därmed skulle åläggas sökanden uppgår till 11,25 miljoner ecu.

- 43 Kommissionen anser, på grundval av punkterna 79 och 80 i domstolens dom, att Cascades inte kan hållas ansvarigt för Djupafors och Duffels rättsstridiga beteenden före mars 1989 och att dessa bolag vart och ett skall ansvara för dessa beteenden.

- 44 Det bör därför enligt kommissionens mening prövas om, och i sådant fall i vilken mån, Duffels och Djupafors individuella ansvar för deras deltagande i överenskommelsen före mars/april 1989 bör leda till en nedsättning av det bötesbelopp som har ålagts Cascadeskoncernen.

- 45 Kommissionen har på denna punkt avfärdat de faktorer som Cascades har föreslagit för att beräkna en nedsättning av bötesbeloppet, eftersom de vilar på felaktiga förutsättningar. Kommissionen anser för det första att det inte är logiskt att använda sig av Duffels och Djupafors omsättning år 1990 för att beräkna den del av böterna som motsvarar dessa båda bolags deltagande före Cascades förvärv av desamma. Att använda sig av omsättningen för år 1990, under vilket år de inte längre hade något individuellt ansvar, skulle innebära att deras deltagande i överenskommelsen före år 1989 skulle tillerkännas en större relativ betydelse än vad den i verkligheten hade. Bolagens omsättning ökade faktiskt i betydande grad mellan åren 1989 och 1990. Kommissionen anser för det andra att den beräkningsmetod som sökanden föreslagit skulle innebära att en del av det ansvar som åvilar Cascades i egenskap av "huvudman" skulle bortfalla, trots att Cascades hade denna egenskap redan före år 1989. Detta ytterligare ansvar bör även fortsättningsvis åvila Cascades, även om det inte längre skall bära ansvaret för Duffels och Djupafors beteenden före förvärvet av desamma.
- 46 Om bötesbeloppet skall nedsättas, har kommissionen föreslagit en beräkningsmetod som innebär att de böter som skulle ha ålagts Duffel och Djupafors för de överträdelser som de begick under den period som föregick det att Cascades fick kontroll över dem, om de hade varit tvungna att ansvara för sitt agerande, skall dras av från de böter som har ålagts Cascades.
- 47 En sådan beräkning skall göras på grundval av den omsättning som Duffel och Djupafors hade under år 1988, det sista räkenskapsåret före Cascades förvärv av dem, vilken uppgick till 145 respektive 113 miljoner FRF.
- 48 Kommissionen har tillagt att Duffel och Djupafors inte var medlemmar i PWG före förvärvet av dem och således inte kan anses ha varit "huvudmän". Procentsatsen för böterna bör således, i enlighet med den metod som användes år 1994, uppgå till 7,5 procent av referensomsättningen.

- 49 De teoretiska böter som kommissionen kan ålägga Duffel och Djupafors vart och ett för sig på grund av deras beteenden skulle således uppgå till 865 593 ecu ($33/60 \times 7,5 \text{ procent} \times 145\,000\,000 \text{ FRF} = 5\,981\,250 \text{ FRF}$) respektive 695 007 ecu ($34/60 \times 7,5 \text{ procent} \times 113\,000\,000 \text{ FRF} = 4\,802\,500 \text{ FRF}$).
- 50 Det belopp som då skall dras av från de böter som ålagts Cascades kan på sin höjd uppgå till 1 560 600 ecu, vilket innebär att de böter som åläggs sökanden skulle uppgå till 14 639 400 ecu.
- 51 Kommissionen har ändå erinrat om att det ankommer på förstainstansrätten att pröva samtliga omständigheter i målet för att fastställa ett lämpligt bötesbelopp, och närmare bestämt, för det första, den omständigheten att Cascades under förfarandet vid kommissionen hela tiden angav sig representera Duffel och Djupafors, för det andra att de böter som åläggs Duffel och Djupafors på grund av beteenden före förvärvet av dem faktiskt kommer att täckas genom Cascadeskoncernens tillgångar, för det tredje att kartellen under sin sista period hade en högre "intensitet" i vissa delar (artikel 1 näst sista strecksatsen i beslutet) samt för det fjärde att en betydande nedsättning av böterna skulle ha den oönskade effekten att Cascades gynnades i förhållande till övriga "huvudmän" för överenskommelsen. Kommissionen har vad gäller den sistnämnda punkten konstaterat att de böter som skulle åläggas Cascades, enligt det sistnämndas beräkning, motsvarar 6,18 procent av koncernens relevanta omsättning för år 1990.
- 52 Kommissionen har påpekat att sökanden i den andra delen av sitt yttrande begärt att förstainstansrätten på nytt skall bedöma den ställning som "huvudman" som den enligt beslutet haft. Frågan om beteckningen av sökanden som "huvudman" har emellertid redan avgjorts slutligt genom förstainstansrättens dom (punkt 207 och följande punkter och särskilt punkterna 225—236), eftersom sökanden inte bestred denna beteckning inom ramen för sitt överklagande till domstolen och då domstolen endast har upphävt förstainstansrättens dom "i den mån Cascades SA åläggs ansvar för de överträdelser som begåtts av Van Duffel NV och Djupafors AB under tiden från mitten av år 1986 till och med februari månad 1989".

- 53 Kommissionen anser således att den har utvecklat sin talan utöver vad som är nödvändigt när den hävdar att påståendet om Cascades mindre ekonomiska betydelse faktiskt inte är korrekt. Dess ekonomiska betydelse motsvarade nämligen år 1990 7 procent av den europeiska kartongtillverkningskapaciteten (punkt 9 i skälen i beslutet), och år 1986 stod Cascades för 4 procent av den europeiska försäljningen av kartongkvalitet GC och för 6 procent av den europeiska försäljningen av kartongkvalitet GD. Av dessa data kan inte slutsatsen dras att Cascades var en obetydlig marknadsaktör.
- 54 Kommissionen har erinrat om att det huvudsakliga kriterium som användes i beslutet för att beteckna ett företag som "huvudman" under alla omständigheter var att det skulle ha varit medlem i PWG samt att så även var fallet avseende Cascades.

Förstainstansrättens bedömning

Saken i målet

- 55 Domstolen har i sin dom konstaterat att det saknas uppgifter i målet om hur stor andel av bötesbeloppet som motsvarade Duffels och Djupafors deltagande, i eget namn, i överträdelsen från mitten av år 1986 och fram till dess att de förvärvades av klaganden i mars 1989. Domstolen fann därför att "[m]ålet skall... återförvisas till förstainstansrätten för bedömning av vilket bötesbelopp som skall åläggas mot bakgrund av ovanstående överväganden. Beslutet om rättegångskostnader skall anstå" (punkt 82).
- 56 I sina yttranden i målet efter återförvisningen till förstainstansrätten är parterna överens om att det endast ankommer på denna domstol att på nytt bedöma storleken av de böter som ålagts Cascades.

Villkor för att fastställa bötesbeloppet

- 57 Med hänsyn till de argument som parterna har anfört är det närmare bestämt fråga om att fastställa villkoren för en nedsättning av bötesbeloppet. Parternas argument avseende dessa villkor skiljer sig åt och var och en av dem förordar sin egen metod. I detta hänseende skall det konstateras att valet av metod har en direktiv inverkan på storleken av nedsättningen av bötesbeloppet, vilket kommer att uppgå till 11 250 000 euro eller till 14 639 400 euro beroende på om sökandens eller kommissionens metod används, med förbehåll för ett eventuellt beaktande av sådana omständigheter som kan ändra bötesbeloppet och som förstainstansrätten kan beakta inom ramen för dess fulla prövningsrätt enligt artikel 229 EG och artikel 17 i förordning nr 17 av den 6 februari 1962, första förordningen om tillämpning av fördragets artiklar [81] och [82] (EGT 1962, 13, s. 204; svensk specialutgåva, område 8, volym 1, s. 8).
- 58 Inledningsvis måste det erinras om att Duffel och Djupafors förvärvades av sökanden den 1 mars respektive den 1 april 1989 (ovan punkt 12).
- 59 Därefter kan det konstateras att sökandens omsättning på gemenskapsmarknaden för kartong år 1990 uppgick till just 1 244 200 000 FRF, det vill säga 180 057 890 ecu enligt den växlingskurs som kommissionen tillämpade. Enligt svaret på begäran om upplysningar enligt artikel 11 i förordning nr 17 av den 27 juni 1991 bestod denna omsättning av summan av de omsättningar som Blendecques-La Rochette (877,5 miljoner FRF), Duffel (180,3 miljoner FRF) och Djupafors (186,4 miljoner FRF) hade var och en för sig. Skillnaden mellan dessa siffror och de siffror som sökanden använt sig av i sin argumentation beror på den avrundning nedåt som sökanden har gjort (se ovan punkt 36). Förstainstansrätten kommer dock att fastställa bötesbeloppet på grundval av den omsättning som kan utläsas av handlingarna i målet.

- 60 För att kunna bedöma fördelarna med de olika kriterier som parterna i målet har föreslagit, skall det erinras om det sätt på vilket kommissionen fastställde de bötesbelopp som anges i artikel 3 i beslutet.
- 61 Enligt den detaljerade förklaring som kommissionen år 1997 lämnade som svar på en skriftlig fråga från förstainstansrätten, har böter ålagts motsvarande en grundnivå om 9 eller 7,5 procent — avseende de företag som ansågs vara "huvudmän" för överenskommelsen, såsom Cascades, respektive övriga företag — av den omsättning som vart och ett av de företag som var mottagare av beslutet hade på gemenskapsmarknaden för kartong år 1990. Varaktigheten av den överträdelse som Cascades ansågs ha begått fastställdes till 60 månader (från juni 1986 till slutet av maj 1991). Det sistnämnda bolaget erhöll inte någon nedsättning av böterna på grund av samarbete med kommissionen under det administrativa förfarandet (punkterna 171 och 172 i skälen i beslutet). Det bötesbelopp som till följd av denna beräkning har ålagts sökanden uppgår till 16 200 000 ecu (artikel 3 i beslutet).
- 62 I förevarande fall medför en bokstavig och systematisk tolkning av domstolens domskäl och iakttagandet av principen om likabehandling att det bötesbelopp som ålagts sökanden skall beräknas på grundval av den omsättning som de tre berörda företagen, Blendecques-La Rochette, Duffel och Djupafors, hade år 1990 genom sin försäljning av kartong i gemenskapen, varvid hänsyn endast skall tas till de perioder under vilka sökanden skall bära ansvaret för de konstaterade rättsstridiga beteendena.
- 63 Uttalandet i punkt 79 i domstolens dom, enligt vilket Duffel och Djupafors "själva [skall] svara för sina överträdelser före klagandens förvärv av dem och klaganden kan inte hållas ansvarig för dem" innebär inte att något av dem måste åläggas böter på grund av deras konkurrensbegränsande beteende före förvärvet av dem, utan endast att de är ansvariga för detta beteende. Genom detta uttalande uttrycks således på ett annat sätt att Cascades inte med giltig verkan kunde hållas ansvarigt för deras rättsstridiga beteende under perioden före förvärvet av dem (punkt 77 i domstolens dom).

- 64 Någon skyldighet för förstainstansrätten att vid fastställelsen av bötesbeloppet för Cascades beakta det bötesbelopp som kommissionen hade kunnat ålägga dem på grund av detta beteende kan således inte utläsas av uttalandena i domstolens dom. Härav följer att det ankommer på förstainstansrätten att fastställa Cascades böter med beaktande av Duffels och Djupafors deltagande i överenskommelsen endast under perioden efter förvärvet av dem, och inte att bedöma hur de böter som har ålagts Cascades skulle kunna påverkas av de sanktionsavgifter som kommissionen hade kunnat ålägga Duffel och Djupafors om den hade antagit beslut riktade till de sistnämnda bolagen.
- 65 I enlighet med principen om likabehandling måste slutligen storleken av de böter som åläggs de företag som deltagit i en överenskommelse eller i ett samordnat förfarande som strider mot artikel 85.1 i fördraget fastställas enligt en och samma metod, om det inte finns sakliga skäl för att frångå denna metod (se, för ett liknande resonemang, domstolens domar av den 16 november 2000 i mål C-280/98 P, Weig mot kommissionen, REG 2000, s. I-9757, punkterna 63—68, och C-291/98 P, Sarrió mot kommissionen, REG 2000, s. I-9991, punkterna 97—99). Förstainstansrätten anser att det i förevarande mål inte föreligger några sådana sakliga skäl, vilket innebär att det bötesbelopp som ålagts Cascades i princip skall fastställas med tillämpning av den metod som kommissionen tillämpat på samtliga de företag som ålagts böter och som avses i artikel 3 i beslutet, med samma genomsnittliga växelkurs som tillämpades av denna institution, närmare bestämt 6,91 FRF/ecu för år 1990.
- 66 Följaktligen skall de böter som sökanden ålagts beräknas med hänsyn tagen till följande faktorer. För perioden före förvärvet av Duffel, det vill säga perioden mellan juni 1986 och den 1 mars 1989, endast Blendecques-La Rochettes omsättning på gemenskapsmarknaden för kartong år 1990, för perioden under vilken Blendecques-La Rochette och Duffel båda deltog i överenskommelsen, det vill säga endast under månaden mars 1989, summan av deras omsättning på gemenskapsmarknaden för kartong år 1990, och slutligen för den period under vilken sökanden skall hållas ansvarig för Blendecques-La Rochettes, Duffels och Djupafors deltagande i överenskommelsen, det vill säga perioden mellan den

1 april 1989 och slutet av maj 1991, hela den omsättning som nämnda tre företag hade på samma marknad under år 1990.

- 67 Vad gäller nivån på den procentsats som skall tillämpas på ifrågavarande omsättning så beror denna på om sökanden skall anses vara "huvudman" för överenskommelsen, vilket sökanden har bestritt i sitt yttrande i målet efter återförvisningen.
- 68 Kommissionen har i detta hänseende hävdad att sökanden inte kan bestrida beteckningen av den som "huvudman" för överenskommelsen inom ramen för målet efter återförvisning, eftersom den inte ifrågasatte förstainstansrättens bedömning på denna punkt i sitt överklagande till domstolen.
- 69 I detta hänseende skall det erinras om att förstainstansrätten fann dels att beslutet innehåller en tillräcklig motivering av skälen till att sökanden ansågs vara en "huvudman" av kommissionen (punkt 218 i förstainstansrättens dom), dels att kommissionen haft fog för att beteckna den som sådan (punkterna 225—236). Sökanden bestred inte förstainstansrättens bedömning på denna punkt inom ramen för sitt överklagande (se ovan punkterna 18—20).
- 70 Förstainstansrättens bedömning av dessa faktiska och rättsliga förhållanden har definitivt vunnit laga kraft, eftersom dessa frågor slutgiltigt har avgjorts genom förstainstansrättens dom (se, för ett liknande resonemang, domstolens dom av den 19 februari 1991 i mål C-281/89, Italien mot kommissionen, REG 1991, s. I-347, punkt 14, och domstolens beslut av den 28 november 1996 i mål C-277/95 P, Lenz mot kommissionen, REG 1996, s. I-6109, punkterna 50—54) och inte påverkats av det delvisa upphävandet av den domen, då domstolen endast upphävt domen i den del som det fastställts att Cascades

skall bära ansvaret för de överträdelser som begåtts av Duffel och Djupafors innan de förvärvades av Cascades.

- 71 De argument som sökanden har utvecklat i sitt yttrande syftar visserligen till att visa att den inte längre kunde anses vara "huvudman" efter domstolens dom, enligt vilken den inte skall bära ansvaret för de överträdelser som Duffel och Djupafors innan de förvärvades av Cascades. Dessa argument saknar dock relevans och ändrar inte beteckningen av sökanden som "huvudman", eftersom kommissionens bedömning i beslutet, att beteckningen som "huvudman" är motiverad redan av deltagandet i PWG, fastställdes i förstainstansrättens dom. I detta hänseende anges i punkt 170 i skälen i det nämnda beslutet att "'huvudmännen', det vill säga de största kartongtillverkare som deltog i PWG:s möten (Cascades, Finnboard, M-M, MoDo, Sarrió och Stora) skall bära ett särskilt ansvar, eftersom det uppenbarligen är de som har fattat de huvudsakliga besluten samt varit överenskommelsens drivande krafter".
- 72 Cascades har självt alltid medgett att det började delta i möten för olika organ inom PG Paperboard, och särskilt för PWG, i mitten av år 1986. Dess argumentation i sina yttranden till förstainstansrätten efter domstolens dom har vidare inte syftat till att hävda att det inte deltog i PWG före förvärvet av Duffel och Djupafors, utan till att göra gällande att dess mindre ekonomiska betydelse före dessa förvärv visar att dess deltagande i PWG var ofrivilligt. Sökanden har slutligen inte bestritt "att PWG:s syfte faktiskt var i huvudsak konkurrensbegränsande eller att de konkurrensbegränsande ageranden som kommissionen konstaterade faktiskt förekommit" (punkt 225 i förstainstansrättens dom).
- 73 En procentsats om 9 procent skall således fortfarande tillämpas vid beräkningen av sökandens böter.

- 74 Mot bakgrund av samtliga de kriterier som skall användas för att fastställa det bötesbelopp som ålagts sökanden (se ovan punkterna 60—73), fastställer förstainstansrätten med utövande av sin fulla prövningsrätt bötesbeloppet till 13 538 000 euro.

Rättegångskostnader

- 75 Enligt domstolens dom kommer beslut om rättegångskostnader att meddelas senare. Det ankommer således på förstainstansrätten att i enlighet med artikel 121 i rättegångsreglerna i förevarande mål besluta om samtliga de rättegångskostnader som uppkommit i de olika målen.
- 76 Enligt artikel 87.3 i rättegångsreglerna kan förstainstansrätten besluta att kostnaderna skall delas eller att vardera parten skall bära sin kostnad om parterna ömsesidigt tappar målet på en eller flera punkter. I förevarande fall har sökanden endast delvis vunnit bifall i domstolen och i förstainstansrätten inom ramen för målet efter återförvisningen.
- 77 Efter en skälighetsbedömning av omständigheterna i målet beslutar förstainstansrätten att sökanden skall bära fem sjättedelar av sina egna och kommissionens rättegångskostnader och att kommissionen skall bära en sjättedel av sökandens och sina egna rättegångskostnader vid domstolen och förstainstansrätten, inklusive den rättegångskostnad som är hänförlig till det interimistiska förfarandet.

På dessa grunder beslutar

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN (första avdelningen i utökad sammansättning)

följande dom:

- 1) Det bötesbelopp som ålagts sökanden genom artikel 3 i kommissionens beslut 94/601/EG av den 13 juli 1994 om ett förfarande för tillämpning av artikel 85 i EG-fördraget (IV/C/33.833 — kartong) fastställs till 13 538 000 euro.
- 2) Sökanden skall bära fem sjättedelar av sina egna och kommissionens rättegångskostnader vid domstolen och förstainstansrätten, inklusive den rättegångskostnad som är hänförlig till det interimistiska förfarandet.
- 3) Kommissionen skall bära en sjättedel av sökandens och sina egna rättegångskostnader vid domstolen och förstainstansrätten, inklusive den rättegångskostnad som är hänförlig till det interimistiska förfarandet.

Vesterdorf

Lenaerts

Pirrung

Vilaras

Forwood

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 28 februari 2002.

H. Jung

B. Vesterdorf

Justitiesekreterare

Ordförande